

МИЛИЦА КИРЂАНСКИ
БИЉАНА КИЧЕМА
ВЕДРАНА МИЉУШ
Градска библиотека у Новом Саду
gradskabibliotekans@gmail.com

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА У ЦИЉУ ПРОМОВИСАЊА КУЛТУРЕ И ЈЕЗИКА РАЗЛИЧИТИХ НАРОДА: ИСКУСТВА ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У НОВОМ САДУ

САЖЕТАК | Градска библиотека у Новом Саду, као јавна библиотека која ради у мултиетничкој заједници, пажљиво је конципирала структуру својих фондова, водећи рачуна о заступљености грађе на језицима најбројнијих националних мањина. Осим тога, отворен је и засебан огранак са литературом на дванаест језика света. Појачане програмске активности доприносе бољем познавању културе других народа и већем интересовању за учењем страних језика. У деценији која је претходила Библиотека је развила алтернативни облик рада на градској плажи и, као пројекат „Дунавска библиотека“, постала део Стратегије одрживог развоја града Новог Сада. Концепт рада ове библиотеке је повезивање библиотека градова који су смештени на читавом току Дунава. Изградња оваквих „мостова“ који повезују људе, културе и државе допринели су да Нови Сад понесе дуплу титулу европске престонице. Још неколико успешних пројеката трају у континуитету, отварајући могућности за међународну сарадњу. Иако су у Градској библиотеци створени сви предуслови за такву сарадњу – постоје стручни капацитети и остали потребни ресурси, богато искуство, квалитативни и квантитативни показатељи – до сада је она изостала. Активности на афирмисању културног стваралаштва биле су једностране, с обзиром да смо само ми представљали културу других, и организовали учење више и мање заступљених страних језика, а да нашу културу и језик није нико афирмисао. Разлози су бројни и захтевају пажњу и став шире библиотечке заједнице. Ипак, охрабрује недавна професионална и званична преписка са Централном градском библиотеком Нижњег Новгорода (која је иницирала контакт и упутила позив на сарадњу) у којој заједнички радимо на дугорочној програмској платформи узајамног промовисања националног стваралаштва (руског у Новом Саду и српског у

Нижњем Новгороду). Уз подршку наша два града – који су градови побратими – по први пут ћемо бити актери у значајној међународној сарадњи.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | међународна сарадња, култура, народи, повезивање, промовисање, стваралаштво

I

Питањима развоја библиотечко-информационе делатности, места и улоге библиотека у савременом друштву, као и питањима развоја културе у ширем смислу – посебно у мултиетничким заједницама, бавили су се угледни теоретичари дуже од две деценије. Измењене околности у функционисању друштва, промењен стил живота људи – а нарочито експанзија информационих технологија и њихова доминација у комуникацији, редефинисали су задатке библиотека, уз очување њихове хумане мисије. Бавећи се овом проблематиком, Мајкл Горман је полазио од суштинске вредности библиотека: „Библиотеке постоје да би служиле заједницама и друштву као целини. Библиотекарство је прожето идејом услуге. Веома је важно да наставимо да тражимо иновације у услугама, из било ког извора из кога можемо. Једнако је важно да наша услуга буде испуњена хуманистичким вредностима насупрот материјалистичким вредностима.“¹ Анализирајући „прилагођавање“ библиотека друштвеним променама, Горман закључује: „Чини се лако дефинисати заједницу коју опслужује било која библиотека – општина; универзитетска заједница; предузеће; држава; ђаци у школи; пацијенти, сестре и лекари у болници и тако даље – али та лакоћа дефинисања често је илузорна. Готово све библиотеке служе и људима који су изван њихове „природне“ структуре и та појава све је чешћа како библиотеке сарађују и стварају више и веће савезе.“² Поједина питања и недоумице за које су тражена решења седамдесетих година прошлог века, остали су и данас без одговора, попут „увек актуелног“ питања које је и Горман поставио: „Да ли библиотекари одређују политику или проводе политику коју одређују други?“³

У времену обиља информација и садржаја различитог значаја и исправности, већа видљивост и утицај библиотека, као установа које држе до потврђених вредности, апсолутно су неопходни. Истовремено, изражена је велика потреба

¹ Majkl Gorman, *Naše neprolazne vrednosti: bibliotekarstvo u XXI veku* (Beograd: Filološki fakultet Univerziteta, 2007), 78.

² Исто, 97, 98.

³ Исто, 35.

за повезивањем библиотека са другим институцијама културе и образовања, али и за успостављањем добре сарадње са партнерима на прекограничном, регионалном и међународном нивоу. На пољу културе, у ширем контексту, библиотеке морају заузети значајно место у животу људи различитих етничких група и култура. „Схватање о културном плурализму представља основу за признавање права на културни идентитет. То је право на особеност и самосвојност у испољавању културе сваке људске заједнице. (...) Мултикултурализам је идеја или идеал о заједничком животу различитих етничких и културних група у оквиру истог плуралистичког друштва. Основна значења термина мултикултурализам одnose се како на идеологију тако и на скуп културних политика, односно културних активности.”⁴ Уколико разумемо сложеност друштвеног окружења и чињеницу да култура не познаје границе, јер људско стваралаштво и знање припада читавом човечанству, онда би сви актери који непосредно или посредно доприносе афирмацији културе морали одговорно и удружено да раде на том задатку. Библиотеке, као темељ културе у свим временима и свакој држави, имају јасне циљеве, планове и програме рада, али често изостаје подршка оних који финансирају рад библиотека и доносе коначне одлуке.

II

Градска библиотека у Новом Саду је јавна библиотека која послује у изразито мултиетничкој и вишејезичној заједници. Поштујући принципе приступа намењеног свима и демократичности коришћења услуга, Библиотека је свој рад свеобухватно прилагодила структури становништва, од фондова до програмских садржаја. Чињеница да на територији града Новог Сада живе припадници различитих култура поставила је Библиотеци задатке и одговорност, али и пружила велике могућности за прекограничну, регионалну или међународну сарадњу и евентуално учешће у заједничким пројектима. Запослени у Библиотеци су, у протеклој деценији, радили на развојним пројектима који – не само да Градску библиотеку издвајају од других установа културе, већ је обележавају као препознатљиву по иновативним и друштвено ангажованим пројектима. Вишегодишњи успешан развој ових пројеката донео је богато искуство, а квалитативни и квантитативни показатељи потврдили су њихову оправданост, чиме су створени сви предуслови за међународну сарадњу. Међутим, ни до данас

⁴ Milena Dragičević-Šešić i Branimir Stojković, *Kultura: menadžment, animacija, marketing* (Београд: Clio, 2003), 258.

новосадска јавна Библиотека није остварила сарадњу ни са једном библиотеком изван граница Републике Србије, иако интензивно промовише културу и језик бројних народа – не само припадника националних мањина, него културу забележену на дванаест језика света. Самим тим, није имала прилику да српску културу и специфичности културног плурализма Новог Сада представи другим народима. А разлог више за међународно повезивање је и тај што је Новом Саду додељена дупла титула европске престонице: Европска престоница младих у 2019. и Европска престоница културе у 2021. години. Током припреме за кандидатуру Новог Сада за добијање престижне титуле, Управа за културу Града је, паралелно, приступила и изради Стратегије одрживог развоја културе Новог Сада за период 2016–2020. Том приликом је Управа позвала све установе културе да доставе пројекте који би, евентуално, постали део Стратегије. Библиотека је предложила три пројекта, од којих су прихваћена два: Дунавска библиотека и Центар дигиталне грађе и креативног стваралаштва младих. Трећи пројекат, Мрежа ромских библиотека, имао би приоритет да су обезбеђени инострани партнери – што није било урађено. Сарадњу са библиотекама изван наших граница новосадска Библиотека није остварила, упркос вишегодишњем настојању да обезбеди средства и подршку оснивача за ове активности.

Када је Нови Сад понео престижну титулу дупле европске престонице, прихваћени програмски концепти су обавезали Град и носиоце програмских садржаја и на међународну сарадњу. Међутим, Библиотеци изнова није пружена могућност да се ангажује на повезивању са библиотекама у иностранству јер је, при организацији „Фондација Нови Сад 2021“, оформљен тим задужен за међународну комуникацију и проналажење сарадника. До данас, није пронађен ниједан партнер за Градску библиотеку.

III

Промишљајући о сопственом развоју, месту и улози у мултиетничкој локалној заједници, одговорности у области друштвеног ангажовања, подршци доживотном учењу и стручној едукацији, задацима на пољу дигитализације, коришћењу дигиталног материјала и учешћу у креативним индустријама, Градска библиотека у Новом Саду је свој развојни пут трасирала на различитим пољима, с циљем да свеобухватно одговори на сложене потребе људи у савременом друштву. У протеклој деценији реализовани су изузетно значајни пројекти чији развој нема ограничења. Разлози њиховог покретања, концепт, карактеристике,

умножавање захтева нове генерације корисника и реаговање јавности највидљивији су у хронолошком приказу ових пројеката. Први у низу и претеча Дунавске библиотеке био је пројекат Библиотека на Штранду, који је стартовао под слоганом „Библиотека је тамо где сте ви“. С обзиром да током лета велик број Новосађана борави на градској плажи Штранд, овај алтернативни облик библиотеке отворен је 2008. године на обали Дунава, као мали стационирани огранак Градске библиотеке. Огранак ради целодневно (и викендом) током летњих месеци, пружајући бесплатно услуге бројним посетиоцима Штранда који могу да изврше дневну позајмицу књига, читају дневну, недељну и илустровану штампу и часописе. Разноврсне креативне радионице приређене су за децу и младе, а одржавају се и вечерњи програмски садржаји (промоције, трибине, музички и филмски програми). Идејни концепт предвидео је развој овог пројекта у смеру повезивања људи, култура, библиотека и градова лоцираних на обалама Дунава, дужином читавог тока. Замисао о изградњи оваквих „мостова“ у циљу сарадње и разумевања разноликости – као богатства заједнице различитих народа – доприноси не само бољем упознавању стваралаштва других, већ гради нове облике културе, настале неминовним утицајем и прожимањем. У Дунавској библиотеци се, већ неколико година, за децу организују курсеви учења језика националних мањина, а гостовали су и учесници Међународног фестивала кратке приче пристигли из осам земаља Европе. Новосадска Градска библиотека до сада није гостовала у другим земљама и није имала прилику да представи свој рад, град Нови Сад и завичајно стваралаштво.

Идући у сусрет 2021. години, град Нови Сад је, на десетогодишњицу рада Дунавске библиотеке, обезбедио средства за изградњу новог амбијенталног објекта, а организација задужена за координацију програма у години Европске пресетонице ставила је у фокус Дунавску библиотеку, и свим садржајима доделила заједнички назив „Дунавско море“.

Основа пројекта Ромска библиотека био је низ успешних радионица са децом и младима ромске националности. Пројекат је на годишњем стручно-научном скупу „Библионет“ поделио прво место због своје друштвене ангажованости, постигнутих резултата и свеобухватног концепта. Предвиђени циљ пројекта је био отварање засебног огранка који би, поред основне библиотечке делатности, укључио и неке специфичне активности. С обзиром да је то било време Декаде Рома, уз подршку града Новог Сада, Канцеларије за инклузију Рома и Фонда за отворено друштво, 2009. године је отворен Огранак „Трифун Димић“ у насељу Шангај, у ком живи највећи број Рома. Фонд овог Огранка садржи грађу коју имају и други огранци Градске библиотеке, уз литературу писану на

ромском језику. Простор Огранка је планирано другачији и располаже великом салом за разноврсне активности едукативне, креативне и рекреативне садржине, као и пространо купатило и кухињски део. Због сиромаштва ромских породица и неусловних објеката у ком живе, било је неопходно обезбедити услове за стварање навика одржавања елементарне хигијене код деце. Такође, у сарадњи са Предшколском установом из Новог Сада, изгладнела деца су годину дана примала у Библиотеци топле оброке. Свеукупан рад у Огранку је специфичан и захтеван: приступ кориснику је често индивидуалан, заступљене су искључиво ненасилне методе, а скоро увек се истовремено мора радити са децом, родитељима, школом и, по потреби, неком другом установом. У ромској библиотеци се организује функционално описмењавање и оспособљавање одраслих, упорно и стрпљиво се ради на појашњавању значаја образовања, штетности раних бракова, погубности насиља у породици, али се и подстичу таленти код младих и пружа подршка за даљи развој.

Ова Библиотека у континуитету ради већ десет година. Два елемента, која смо препознали на самом почетку, одлучујућа су за успешне резултате: библиотекар мора да је ромске националности – како би волео и разумео свој народ, и мора да има високо образовање – како би био узор и најбољи пример да се образовањем стиже до исправног и достојанственог живота. Пошто је „Трифун Димић“ једина ромска библиотека у Европи, библиотекарка Драгана Димитров, посредством Канцеларије за инклузију Рома, представила је ову Библиотеку у Бриселу. То нас је подстакло да конципирамо пројекат Мрежа ромских библиотека, који би, утемељен на нашим искуствима, помогао оснивање оваквих библиотека и у другим земљама у којима живе Роми. Због немогућности да сарађујемо са иностранством, нисмо успели да обезбедимо иностраног партнера који би био носилац пројекта, као ни друге сараднике изван граница наше земље.

Огранак „Аница Савић Ребац“ је издвојен Огранак са грађом на дванаест језика света. Планови за његово отварање настали су након пријема велике донације књига на енглеском језику. Покретањем сарадње са америчким и британским кутком, Гете-институтом, Руским домом и осталим европским културним институцима, пристизале су књиге и електронске публикације на различитим језицима, због чега је, 2013. године, и отворен посебан Огранак. Стручан рад и добро осмишљене активности колегинице Љиљане Косијер, која је водила Огранак, афирмисали су Градску библиотеку у најбољем смислу: Огранак су посетили бројни амбасадори, приређено је много изложби, трибина, промоција и пројекција. Организовани су редовни курсеви за учење различитих језика

(енглески, немачки, грчки, кинески итд.), на више нивоа. Због присуства значајног броја страних држављана у Новом Саду, одлучено је да се за њих организује учење српског језика, које се реализује у циклусима. Овакав однос Градске библиотеке према култури и језицима других народа, и настојање да се представљањем националног стваралаштва различитих народа боље упознамо и разумемо, за сада је, ипак, једностран, с обзиром да не постоји реципроцитет и узajамна промоција стваралаштва српске културе и културе других, кроз неки облик међународне сарадње.

Манифестација Дани библиотека и библиотекарa је, од 2012. године, редован програм Новосадског сајма књига. То је, првенствено, стручни скуп који обједињује едукацију, искуство и перспективе развоја библиотечко-информационе делатности. Међутим, 2016. године, у оквиру Дана, одржана је Међународна конференција на тему „Очување културно-историјског наслеђа у циљу заштите културног и националног идентитета“. Свесни историјског и политичког момента, односно свих догађања у вези са националним културним наслеђем, препознали смо значај теме и неопходност да укаже на појаву проблема. Библиотекари, иначе, непогрешиво и благовремено артикулишу сваки проблем у култури, на који скрећу пажњу јавности. Тако су, већ наредне године, највише државне институције поставиле као приоритет очување националне баштине. Иако би тема очувања културног наслеђа као темеља националног идентитета морала бити стална тема неке конференције националног значаја, ни ова на Сајму књига у Новом Саду, нажалост, није настављена, због спорог и равнодушног реаговања оних који одлучују.

Експанзијом информационих технологија и убрзаним процесима дигитализације у библиотекарству очекују се нови облици међународне сарадње библиотека. Градска библиотека у Новом Саду приводи крају комплетну реконструкцију и опремање простора (површине 320м²) засебан Дигитални омладински центар, који је, под пројектним називом „Центар дигиталне грађе и креативног стваралаштва младих“ део Стратегије одрживог културног развоја Новог Сада. Као дигитално чвориште и место намењено првенствено младима, биће у функцији стварања креативних индустрија, мини-пројеката, аудио и визуелне грађе, али и место пројекција, изложби, трибина, радионица, едукације, различитих курсева и реализације конструктивних и креативних идеја младих. С обзиром на једноставну, а прихваћену, електронску комуникацију међу младима широм света, верујемо да ће многи производи Дигиталног омладинског центра бити резултат међународне сарадње.

У првој половини 2019. године Градска библиотека је примила званичан допис од Централне градске библиотеке Нижњег Новгорода, у ком руске колеге

иницирају сарадњу. Пошто су Нови Сад и Нижњи Новгород градови-побратими, подржали су сарадњу својих библиотека. Урађена је програмска платформа узajамног промовисања националног стваралаштва – руског у Новом Саду и српског у Нижњем Новгороду. То ће, за Градску библиотеку, бити прва међународна сарадња у пуном значењу узajамности и реципроцитета.

IV

Искуство Градске библиотеке у Новом Саду указује на комплексност проблема око реализације међународне сарадње библиотека, на препреке, изостанак подршке оних који доносе одлуке, тенденције одговорних да библиотеке (прећутно) држе „скрајнуто“ – умањујући им тиме значај и заслуге – а да притом афирмишу програме невладиних организација који су углавном једнократни и неодрживи. То потврђује и одлука надлежних да „одабрани“ треба да проналазе Библиотеци иностране партнере, заборављајући (или не разумевајући) да библиотекама нису потребни посредници за успостављање сарадње са другим библиотекама и за реализацију договорених пројеката.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Gorman, Majkl. *Naše neprolazne vrednosti: bibliotekarstvo u XXI veku*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta, 2007.

Dragičević-Šešić, Milena i Branimir Stojković. *Kultura: menadžment, animacija, marketing*. Beograd: Clio, 2003.

MILICA KIRCANSKI
BILJANA KICEMA
VEDRANA MILJUS
Novi Sad City Library
gradskabibliotekans@gmail.com

INTERNATIONAL COOPERATION AIMED AT PROMOTING THE LANGUAGE
AND CULTURE OF DIFFERENT NATIONS:
THE EXPERIENCES OF CITY LIBRARY IN NOVI SAD

SUMMARY | Novi Sad City Library, as a public library that operates in a multiethnic community, has carefully designed the structure of its funds, taking into consideration the share of the materials in the languages of the largest national minorities. Moreover, a special division containing literature in twelve languages has been opened. Enhanced program activities contribute to better knowledge of the culture of other nations and larger interest in learning foreign languages. In the past decade, the library has developed an alternative form of work on the city's beach, and as part of the project "Danube Library" it became part of the strategy of sustainable development of the city of Novi Sad.

This library's concept of work is connecting the libraries in the cities that are located along the Danube course. Building these kinds of "bridges" that connect people, cultures, and countries has contributed to declaring Novi Sad a European capital two times. There is a couple of additional successful projects that are worked on in continuity, which opens the possibilities for international cooperation. Although the City Library fulfills all pre-conditions for the said cooperation – it has professional capacities and other necessary resources, rich experience, qualitative and quantitative indicators – so far it hasn't been achieved. The efforts put into promoting cultural creativity were one-sided, given that we were the only ones to represent the culture of others and organize the learning of more and less spoken foreign languages, while our culture and language has been promoted by no one. Reasons are manifold and require attention and opinion of a wider librarian community. Nonetheless, what encourages is a recent correspondence with the Central City Library of Niznji Novgorod (which initiated the contact and sent an invitation for cooperation) whereby we work collectively on a long-term platform of mutual promotion of national creativity (Russian in Novi Sad and Serbian in Niznji Novgorod). With the support of our two cities – which are sister cities – for the first time we will be actors in an important international cooperation.

KEYWORDS | international cooperation, culture, nations, connecting, promoting, creativity

МИЛИЦА КИРЧАНСКИ
БИЛЯНА КИЧЕМА
ВЕДРАНА МИЛЮШ
Городская библиотека в Новом Саде
gradskabibliotekans@gmail.com

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО ПО
СОДЕЙСТВИЮ КУЛЬТУРЫ И ЯЗЫКА
РАЗЛИЧНЫХ ЛЮДЕЙ: ОПЫТЫ ГОРОДСКОЙ БИБЛИОТЕКИ В НОВОМ САДЕ

СЖАТОСТЬ | Городская библиотека Нови-Сад, как публичная библиотека, работающая для многонационального сообщества, тщательно конципировала структуру своих собственных средств с учетом представления материалов на языках самых многочисленных. Кроме того, отдельная ветка литературы на двенадцати языках мира. Усиление программные мероприятия способствуют лучшему знанию культур других народов повышению интереса к изучению иностранных языков. В предшествующее ему десятилетие библиотеке развивалась альтернативная форма работы на городском пляже и, как проект Дунайская библиотека стала частью стратегии устойчивого развития города Нови-Сад. Концепция этой библиотеки состоит в том, чтобы соединить библиотеки городов, которые расположены по всему Дунаю. Строительство таких мостов, которые объединяют людей, культур и государств помогло Новом Саде удвоить титул европейской столицы. Еще несколько успешных проектов делятся в преюбренности, открывая возможность для международного сотрудничества. Хотя Городская библиотека создала все предпосылки для такого сотрудничества есть профессиональные возможности и другие необходимые ресурсы, богатый опыт. Мероприятия по продвижению культурного творчества были односторонними, поскольку только мы представляли культуру других и организовывали обучение более и менее представленным иностранным языкам и нашу культуру и языки никто не подтвердил. Причины, многие и они требуют внимания отношения в более широком смысле библиотечные сообщества. Тем не менее, это обнадеживает последние профессиональные и официальные переписки с Центральной городской библиотекой Нижнего Новгорода (которая инициировала контакт и призвала к сотрудничеству), в которой мы работаем вместе над долгосрочной программной платформе для взаимного продвижения национального

творчество (русский в Нови Саде и сербский в Нижнем Новгороде) мы будем поддерживать наши два города-побратимы-впервые будем участниками значительного международного сотрудничества.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | международное сотрудничество, культура, народы, соединение, продвижение, креативность